

Henkilöliikenteen palvelujen kysyntä- ja tarjontatiedot ja taksiliikenteen palvelujen hintatiedot

Määräyksen tausta ja säädösperusta

Taksiliikenteen palvelujen hinnoittelusta toimitettavat tiedot

Liikenteen palveluista annetun lain (320/2017, jäljempänä myös laki) 152 §:ssä säädetään taksiliikenteen palvelujen hinnoittelusta Liikenne- ja viestintävirastolle toimitettavista tiedoista. Pykälän 7 momentin mukaisesti henkilöliikennettä harjoittavan luvanhaltijan ja välityspalvelun tarjoajan tulee toimittaa Liikenne- ja viestintävirastolle määräajoin tarjoamiensa tai välittämiensä taksipalvelujen toteutuneita hintoja koskevat tiedot viraston seurantatehtävien hoitamista varten.

Liikenne- ja viestintäviraston taksipalvelujen hintoja koskevat seurantatehtävät on säädetty lain 152 §:n 4, 5 ja 7 momenteissa. Pykälän 4 momentin nojalla Liikenne- ja viestintäviraston on seurattava kuluttajille tarjottavien taksiliikenteen palvelujen hinnoittelua. Pykälän 5 momentin nojalla viraston on seurattava eri maantieteellisillä alueilla tarjottavien taksiliikenteen lisäpalvelujen hintojen kehitystä vuosittain. Pykälän 7 momentin nojalla Liikenne- ja viestintäviraston on seurattava taksiliikenteen palvelujen yleistä hintakehitystä eri alueilla. Määräyksenantovalta perustuu liikenteen palveluista annetun lain 152 §:n 7 momenttiin. Kyseisen lainkohdan mukaan Liikenne- ja viestintävirasto antaa tarkempia määräyksiä toimitettavista hintatiedoista, toimitustavoista sekä tietojen toimittamisen määräajoista.

Henkilöliikenteen liikkumispalvelujen tarjonnasta ja kysynnästä toimitettavat tiedot

Lain 179 §:ssä säädetään henkilöliikenteen liikkumispalvelujen tarjonnasta ja toteutuneesta kysynnästä virastolle toimitettavista tiedoista. Pykälän 2 momentin mukaisesti henkilöliikenteen liikkumispalvelun tarjoajan tulee toimittaa Liikenne- ja viestintävirastolle määräajoin tarjoamiensa tai välittämiensä palvelujen tarjontaa ja toteutunutta kysyntää koskevat tiedot alueellisesti ja ajallisesti luokiteltuna viraston seuranta- ja yhteensovittamistehtävien hoitamiseksi sekä tilastointia ja tutkimusta varten.

Liikenne- ja viestintäviraston seuranta- ja yhteensovittamistehtävä on säädetty lain 179 §:n 1 momentissa. Lainkohdan mukaan Liikenne- ja viestintävirasto seuraa liikkumispalveluiden kysyntää ja tarjontaa ja sovittaa yhteen liikkumispalveluiden kehittämistä. Lisäksi Liikenne- ja viestintävirasto arvioi liikennejärjestelmän tilaa ja toimivuutta, arvioi tämän lain vaikutuksia sekä raportoi niistä säännöllisesti.

Määräyksenantovalta perustuu liikenteen palveluista annetun lain 179 §:n 4 momenttiin. Kyseisen lainkohdan mukaan Liikenne- ja viestintävirasto antaa tarkempia määräyksiä 2 momentin mukaan toimitettavista tiedoista, toimitustavoista sekä tietojen toimittamisen määräajoista

Määräyksen tavoite

Liikenne- ja viestintävirastolla on lakisääteinen lain vaikutusten arviointitehtävä ja sen keskeinen työkalu on markkinaseuranta. Nykytilanteeseen verrattuna määräyksellä parannetaan merkittävästi etenkin taksi- ja linja-automarkkinaseurannan toimintaedellytyksiä. Lailla liikenteen palveluista vapautettiin taksiliikenteen sääntelyä monelta osin. Yritykset voivat muun muassa päättää itsenäisesti toimintansa laajuudesta, toiminta-ajoista sekä hinnoista. Seurantatietojen

kautta voidaan muodostaa kattava tilannekuva taksiliikenteen palvelujen alueellisesta saatavuudesta ja hinnoista ja tarvittaessa tunnistaa ja puuttua mahdollisiin epäkohtiin esimerkiksi palvelujen saatavuudessa, hinnoittelussa ja laadussa. Määräyksellä veloitetaan myös linja-autoliikenteen välityspalveluita tarjoavia toimijoita toimittamaan välittämiensä palveluiden tarjontatiedot, mikä parantaa mahdollisuuksia linja-autoliikenteen välityspalveluiden markkinan kattavuuden seurantaan. Muita liikenteen liikkumispalveluita koskevien tietojen keräämisellä mahdollistetaan markkinaseurantaa myös niin sanottujen uusien liikkumispalveluiden osalta.

Määräyksen tavoitteena on parantaa Liikenne- ja viestintäviraston toimintamahdollisuuksia valtakunnallisen liikennejärjestelmäanalyysin tuottamiseksi. Analyysin pohjana ovat määrällinen ja laadullinen tieto liikennejärjestelmän nykytilasta sekä tulevaisuuden ja toimintaympäristön muutosten ennakoitavuus. Liikennejärjestelmäanalyysi tarjoaa säännöllisesti päivittyvää tietoa ja palvelee siten liikennejärjestelmäsuunnittelua ja liikennejärjestelmän kehittämistä valtakunnallisen tason lisäksi myös alueellisella tasolla. Lisäksi liikennejärjestelmäanalyysi edistää tietoon pohjautuvaa päätöksentekoa. Liikennejärjestelmäanalyysissä kiinnitetään erityistä huomiota saavutettavuuden eri osa-alueiden tarkasteluun, jonka muodostamisessa henkilöliikenteen liikkumispalveluiden tarjonta- ja kysyntätiedot ovat keskeisessä roolissa.

Määräyksellä parannetaan lisäksi Liikenne- ja viestintäviraston toimintamahdollisuuksia valtakunnallisen liikenteen ennustemallijärjestelmän kehittämiseksi. Tavoitteena on laatia eri liikennemuodot kattava pitkän aikavälin verkollinen henkilö- että tavaraliikenteen ennustemallijärjestelmä. Valtakunnallisia liikenne-ennusteita tarvitaan muun muassa liikenneinvestointien tarveselvityksissä sekä hankearviointien lähtötietoina. Liikenteen mallijärjestelmä palvelee valmistuessaan koko liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalaan, lisäksi sitä tullaan hyödyntämään myös mm. valtionvarainministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonaloilla. Mallijärjestelmästä on tarkoitus tehdä avoin ja sitä tullaan käyttämään laajasti myös liikennealan konsultointiyrityksissä. Henkilöliikenteen liikkumispalveluiden tarjonta- ja kysyntätiedot ovat keskeisessä roolissa toimivan mallijärjestelmän kehittämisessä ja kalibroinnissa.

Määräyksen valmistelu

Määräysluonnos on valmisteltu Liikenne- ja viestintävirastossa. Määräyshankepääätös julkaistiin Liikenne- ja viestintäviraston verkkosivuilla 11.5.2021. Verkkotiedote lähetettiin tiedoksi henkilöliikenteen palveluntarjoajille, kuten taksiliikenteen harjoittajille sähköpostijakelulla, liikenneparekisterin perusteella henkilöliikenneluvan haltijoille, joukkoliikenteen toimivaltaisille viranomaisille sekä viraston ylläpitämien joukkoliikenneverkostojen kautta alan sidosryhmille.

Määräysluonnosta esiteltiin 3.6.2021 viraston vetämässä Jousi-ryhmässä, jonka jäseniä ovat Taksiliitto, Paikallisliikenneliitto, Linja-autoliitto, Kuntaliitto, VR, LMJ Oy, Helsingin kaupunki, HSL, Tampereen kaupunki (Nysse), Turun kaupunki (Föli), Oulun joukkoliikenne, Kuopion joukkoliikenne (Vilkku), ELY-keskusten edustajana Lapin ELY ja ITS Finland. Kokoukseen oli lisäksi kutsuttu Matkahuolto ja liikenne- ja viestintäministeriö. Lisäksi muita liikkumispalveluita koskien järjestettiin avoin sidosryhmätilaisuus 17.6.2021. Kutsu tilaisuuteen julkaistiin viraston verkkosivuilla sekä toimitettiin sähköpostijakelulla keskeisille toimijoille. Liikenne- ja viestintävirasto tarjosi keskeisille toimijoille lisäksi mahdollisuuden kahdenvälisiin tapaamisiin.

Määräyksen valmistelussa on pyritty huomioimaan sekä sidosryhmiltä saadut näkemykset viraston järjestämistä sidosryhmätilaisuuksista sekä sidosryhmien vastaukset määräysvalmistelun aikana toteutettuun taksiliikenteen tekniseen esikyselyyn sekä kuulemisella saadut lausunnot. Lisäksi määräysvalmistelussa on huomioitu viraston valvonta- ja seurantatehtävän toteuttamisen kannalta lainsäädännön muutoksista johtuvat muutostarpeet.

Lausuntopalaute

Määräyksestä oli mahdollista lausua aikavälillä 23.6.-20.8.2021. Lausuntopyyntö julkaistiin Liikenne- ja viestintäviraston internet-sivuilla ja lausuntopalvelu.fi-sivustolla.

Lausuntoja annettiin 21 kappaletta. Lausuntojen perusteella Liikenne- ja viestintävirasto teki joitain tarkennuksia ja muutoksia määräykseen. Kooste lausunnoista ja lausuntojen vaikutuksista on tämän perustelumuuiston liitteenä.

Arvio määräyksen vaikutuksista

Taksiliikenne

Taksiliikenteen osalta taksirytyksillä ja välityskeskuksilla on jo aiemmin laissa ollut velvollisuus toimittaa viranomaisille taksipalvelujen saatavuuteen liittyviä tietoja. Lainmuutoksen johdosta Liikenne- ja viestintäviraston on annettava tarkempia määräyksiä toimitettavista tiedoista. Aiemmin tarkempia määräyksiä voitiin antaa tarvittaessa, eikä tällaista määrystä ollut annettu. Lakiin lisättiin lisäksi viraston tekemän hintaseurannan helpottamiseksi säännös, jonka mukaan taksiliikenneluvan haltijoiden ja välityskeskusten olisi jatkossa toimitettava taksimatkojen hintoihin liittyviä tietoja Liikenne- ja viestintävirastolle. Määräyksessä yksilöidään tarvittavat tiedot ja täsmennetään, miten tiedot tulee jaotella. Lisäksi määräyksessä säädetään tietojen toimittamistavoista ja toimittamisen määräajoista. Taksiliikenteen saatavuutta ja hintoja koskevia tietoja ei ole aiemmin kerätty säännöllisesti vastaavalla tarkkuudella. Liikenne- ja viestintävirasto tulee käynnistämään uuden tiedonkeruun sekä kuukausittaisella että vuosittaisella syklillä.

Ehdotetut muutokset aiheuttavat joitakin välittömiä lisämenoja taksialan toimijoille hallinnollisen työn johdosta. Hallinnollisen taakan tasaamiseksi tietojen toimitusvelvoitteissa huomioidaan yritysten kyky toimittaa tietoja. Tietojen toimitusvelvoitteiden vaikutukset eroavat yritysakohtaisesti siten, että kuukausiseurantatietojen toimitusvelvollisuus koskee välityskeskusten lisäksi ainoastaan niitä taksirytyksiä, joiden liikevaihto on vähintään 7,5 miljoonaa euroa. Kuukausiseurantatietojen toimitusvelvollisuudessa on huomioitu myös välityskeskusten erilaiset liiketoimintamallit ja niiden vaikutukset hallittavien tietosisältöjen laajuuteen. Määräyksestä arvioidaan koituvan enintään vähäisiä taloudellisia vaikutuksia tietojen toimittajille.

Määräyksellä pyritään varmistamaan, että seuranta- ja yhteensovittamistehtävää hoitavalla Liikenne- ja viestintävirastolla olisi aiempaa tarkempi ja parempi tilannekuva taksipalvelujen hinnoista sekä saatavuuden ongelmista eri puolilla Suomea ja eri vuorokaudenaikoina. Saatavuustilanteen tarkempi seuranta lisää myös Liikenne- ja viestintäviraston työmäärää. Taksipalvelujen seurantaan, liikennepalvelulain vaikutusten arviointiin ja niistä raportointiin liittyvät uudet tehtävät kasvattavat viraston työmäärää.

Rautatieliikenne

Rautatieliikenteen toimijoilla on jo aiemmin laissa ollut velvollisuus toimittaa viranomaisille tarjontaan ja toteutuneeseen kysyntään liittyviä tietoja. Lainmuutoksen johdosta Liikenne- ja viestintäviraston on annettava tarkempia määräyksiä toimitettavista tiedoista. Aiemmin tarkempia määräyksiä voitiin antaa tarvittaessa, eikä tällaista määrystä ollut annettu.

Rautateiden henkilöliikenteestä (kauko- ja lähijunaliikenne) määräyksen velvoittamia tietoja tulee toimittamaan VR Group Oy liikenteen harjoittajana ja Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä lähijunaliikennettä järjestävänä toimivaltaisena viranomaisena. VR on tällä hetkellä Suomessa ainoa rautateiden henkilöliikennettä harjoittava yritys, joka operoi sekä markkinaehtoista junaliikennettä että liikenne- ja viestintäministeriön ja HSL:n tilaamaa ostoliikennettä. Kansallisesta henkilöliikenteestä on Liikenne- ja viestintäministeriön ja VR:n välillä tehty julkisen palvelu-

lun suorahankintasopimus. Henkilöliikenteen kilpailun avautuminen käynnistyi HSL:n lähijunaliikenteestä, jonka kilpailutuksen VR voitti vuonna 2020. Sopimus on kymmenen vuoden mittainen, ja se alkoi kesäkuussa 2021. VR ja liikenne- ja viestintäministeriö ovat tehneet uuden sopimuksen ostoliikenteestä vuodelle 2021. Uusi sopimus korvaa nykyisen sopimusjärjestelyn kokonaisuudessaan ja sen myötä VR:lle vuonna 2009 myönnetty yksinoikeus kaukoliikenteessä päättyy. Uudessa sopimuksessa liikenne- ja viestintäministeriön käyttöoikeussopimuksen määrittelemä ns. velvoiteliikenne siirtyi osaksi valtion hankkimaa ostoliikennettä. VR erittelee tietoja toimittaessaan pääasiassa kaukoliikenteen, HSL:n lähiliikenteen, muun lähiliikenteen ja LVM:n ostoliikenteen tiedot. HSL toimittaa tietoja HSL:n lähijunaliikenteestä.

Rautateiden henkilöliikenteestä määräyksellä osoitetaan pääasiassa tietoja, joita jo määräyksen antohetkellä kerätään julkisen liikenteen suoritetilaston osaksi. Tilastokeskus kerää tiedot Traficomin toimeksiannosta kerran vuodessa. Tiedot toimitetaan Tilastokeskukselle koneluettavassa taulukkomuodossa (excel).

Määräyksen ensimmäisessä vaiheessa rautateiden henkilöliikenteen osalta ainoat uudet kerättävät tiedot koskevat rautateiden henkilöliikenteen liikennepaikkojen matkustajamääriä ja juna- vuorojen esteettömyyttä. Liikennepaikkojen matkustajamäärät toimittavat sekä VR että HSL. Esteettömyystiedot toimittaa junaliikennettä operoiva VR. Kyseisiä tietoja on aiemmin saatu viranomaiskäyttöön pyydettyä, joten määräys käytännössä muuttaa tietojen toimittamisen säännönmukaiseksi. Määräyksestä arvioidaan koituvan enintään vähäisiä taloudellisia vaikutuksia tietojen toimittajille.

Linja-autoliikenne

Linja-autoliikenteen toimijoilla on jo aiemmin laissa ollut velvollisuus toimittaa viranomaisille tarjontaan ja toteutuneeseen kysyntään liittyviä tietoja. Lainmuutoksen johdosta Liikenne- ja viestintäviraston on annettava tarkempia määräyksiä toimitettavista tiedoista. Aiemmin tarkempia määräyksiä voitiin antaa tarvittaessa, eikä tällaista määräystä ollut annettu. Lainmuutos tarkentaa yksiselitteisesti tietojen toimitusvelvollisuuden koskemaan myös liikkumispalvelun välityspalveluita. Aiemmin linja-autoliikenteen välityspalveluita ei ole kysyntä- ja tarjontatietojen keruussa huomioitu ja määräyksellä ne veloitetaan tietojen toimittamiseen.

Linja-autoliikenteen liikennöitsijöiltä määräyksellä veloitetaan toimittamaan pääasiassa tietoja, joita on jo aiemmin kerätty linja-autoliikenteen myyntituotot ja suoritteet -kyselyn yhteydessä osaksi julkisen liikenteen suoritetilastoa. Tilastokeskus kerää tiedot Traficom puolesta kerran vuodessa. Tiedot täytetään Tilastokeskuksen sähköiselle lomakkeelle koneluettavassa muodossa. Tietojen toimitusvelvoitteesta on rajattu pois yritykset, joiden linja-autoliikenteen liikevaihto on ollut alle 200 000 euron edellisellä päättyneellä tilikaudella. Veloitteen rajaus koskee pääosin yhden linja-auton yrityksiä, joille vastaamisen on arvioitu aiheuttavan suhteellisesti eniten taloudellisia vaikutuksia. Liikevaihdosta nämä yritykset muodostavat hieman alle 2 prosenttia, mutta yritysten määrästä nämä ovat yli 50 prosenttia. Rajauksen ei arvioida aiheuttavan merkittäviä vaikutuksia myöskään julkisen liikenteen suoritetilaston tuloksiin.

Määräyksen ensimmäisessä vaiheessa linja-autoliikenteen liikennöitsijöiltä kerättävä uusi tieto liittyy markkinaehtoisessa linjaliikenteessä ajettujen vuorojen esteettömyyteen. Tiedot tullaan keräämään linja-autoliikenteen liikennöitsijöiltä linja-autoliikenteen myyntituotot ja suoritteet -kyselyn yhteydessä. Sopimusliikenteen esteettömyydestä kysytään toimivaltaisilta viranomaisilta, joten liikennöitsijöiltä pyydetään ainoastaan markkinaehtoisen liikenteen tietoja linja-autoliikenteen esteettömyyden kokonaiskuvan rakentamiseksi. Määräyksestä arvioidaan koituvan enintään vähäisiä taloudellisia vaikutuksia tietojen toimittajille.

Linja-autoliikenteen välityspalveluita tarjoavia toimijoita veloitetaan toimittamaan liikenne- ja viestintävirastolle välittämiensä linja-autoliikenteen reitti-, aikataulu- ja liikennöintipäivätiedot koottuna tietona kolmelta tyyppiviikoilta, jotka kuvaavat kevään (viikko 6), kesän (viikko 29) ja

syksyn (viikko 47) tarjontatietoa. Tiedon toimitus on viimeistään kaksi viikkoa tyyppiviikon jälkeen. Toimijoille annetaan myös mahdollisuus toimittaa tiedot ajantasaisesti kootusti liikennepalvelulain 154 §:ssä kuvatulla tavalla.

Tietojen avulla on mahdollista muodostaa kokonaiskuvaa välityspalveluiden alueellisesta kattavuudesta linja-autoliikenteen tarjonnassa. Koska tarjontatieto on toimijoilla koottuna olemassa koneluettavassa muodossa, määräyksestä arvioidaan koituvan enintään vähäisiä taloudellisia vaikutuksia tietojen toimittajille.

Toimivaltaisten viranomaisten järjestämä liikenne

Toimivaltaisilla viranomaisilla on jo aiemmin laissa ollut velvollisuus toimittaa liikenne- ja viestintävirastolle järjestämäänsä liikenteeseen liittyviä tietoja. Lainmuutoksen johdosta Liikenne- ja viestintäviraston on annettava tarkempia määräyksiä toimitettavista tiedoista. Aiemmin tarkempia määräyksiä voitiin antaa tarvittaessa, eikä tällaista määräystä ollut annettu.

Tieliikenteen toimivaltaisilta viranomaisilta määräyksellä veloitetaan toimittamaan pääosin jo aiemmin kerättyä tietoa. Liikenne- ja viestintävirasto kerää tiedot tehtäviensä hoitamiseksi ja toimittaa tietoja edelleen myös Tilastokeskukselle julkisen liikenteen suoritetilaston tekoa varten. Tietojen toimittamisen määräaika säännömukaistetaan määräyksen yhteydessä, tietoja tulee jatkossa toimittaa kaksi kertaa vuodessa. Kevään ja kesän kuukausikohtaisia tietoja voi toimittaa syyskuun loppuun asti ja edeltävän kalenterivuoden tiedot tulee olla toimitettuna helmikuun loppuun mennessä liikenne- ja viestintävirastolle sähköisellä lomakkeella koneluettavassa muodossa. Mikäli tietoja ei ole saatavilla tarkalla tasolla, voidaan niistä antaa myös arvio. Tällä hetkellä kyselystä käytetään nimeä JUKU-kysely. Tiedot ovat avoimesti saatavilla liikenne- ja viestintäviraston JUKU-palvelussa osoitteessa <https://juku.traficom.fi/avoin/>. Määräyksen ensimmäisessä vaiheessa JUKU-kyselyn yhteydessä kerättävät uudet tiedot liittyvät kaluston esteettömyyteen, esteettömällä kalustolla ajettuihin vuoroihin ja eri käyttövoimilla ajettuihin sopusuorituksen kilometrisuoritteisiin.

JUKU-kyselyn tietosisällön lisäksi määräys kattaa myös tiedot kaupunkiraideliikenteestä, Helsingin seudun liikenteen -kuntayhtymän järjestämästä lähijunaliikenteestä ja kaupunkilauttaliikenteestä, jotka Tilastokeskus kerää julkisen liikenteen suoritetilaston osaksi kerran vuodessa. Tietoihin ei tule merkittäviä muutoksia, kaupunkilauttaliikenteen tietoja tullaan jatkossa kysymään kaikilta toimijoilta samalla tavalla.

Määräyksestä arvioidaan koituvan enintään vähäisiä taloudellisia vaikutuksia tietojen toimittajille.

Muut liikkumispalvelut

Muita liikkumispalveluita koskevia tietoja ei ole aiemmin kerätty. Liikenne- ja viestintävirasto tulee käynnistämään uuden tiedonkeruun muita liikkumispalveluita koskevista tiedoista. Tietojen julkaisun kautta sekä viranomaiset että toimijat saavat uutta tietoa markkinatilanteesta ja liikkumispalveluiden kehittymistä pystytään seuraamaan paremmin. Tietojen toimittamisvelvollisuudesta ei arvioida koituvan juurikaan taloudellisia vaikutuksia tietojen toimittajalle.

Vaikutusten seuranta

Määräyksen vaikutuksia ja muutostarpeita seurataan määräyksen voimaantulon jälkeen. Määräyksen vaikutuksia voidaan seurata Liikenne- ja viestintäviraston viranomaistyön keinoin, esimerkiksi valvonnan yhteydessä. Lisäksi Liikenne- ja viestintävirasto tuottaa tutkimustietoa takaisalaan koskevan uudistuksen vaikutuksista, jonka yhteyteen määräyksen vaikutusten seuranta voidaan yhdistää.

Yhteiskuntavaikutukset

Määräys edistää liikennepalveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden tilakuvan rakentamista ja samalla parantaa valtakunnallista ymmärrystä liikennejärjestelmän tilasta ja toimivuudesta. Tietoja käytetään muun muassa valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimiseen ja suunnitelman tavoitteiden seurantaan.

Vaikutukset yhdenvertaisuuteen

Eri liikennepalveluiden esteettömyystietoja koostetaan liikennepalveluiden tilakuvan osaksi, jolloin esteettömien palveluiden kehittymistä pystytään seuraamaan valtakunnallisesti. Määräyksellä parannetaan liikennepalveluiden esteettömyyden tilakuvaa ja näin edistetään yhdenvertaisuutta.

Muut vaikutukset

Määräyksellä ei arvioida olevan vaikutuksia turvallisuuteen, ympäristöön tai tasa-arvoon.

Yksityiskohtaiset perustelut

Määräyksellä annetaan tarkemmat määräykset henkilöliikenteen liikkumispalveluiden kysynnästä ja tarjonnasta sekä taksiliikenteen palvelujen hinnoista Liikenne- ja viestintävirastolle toimitettavista tiedoista.

Taksiliikenteestä toimitettavat tiedot

Määräyksen tarkoituksena on varmistaa aiempaa tarkempi tilannekuva taksiliikenteen palvelujen kysynnästä ja tarjonnasta sekä taksipalvelujen hinnoista. Tietojen toimitusvelvollisuus koskee palveluntarjoajia, jotka harjoittavat taksiliikennettä taksiliikenneluvalla tai henkilö- tai tavaraliikenneluvalla. Määräyksessä näistä palveluntarjoajista käytetään termiä taksiryitys. Tietojen toimitusvelvollisuus koskee myös taksiliikenteen välityspalvelun tarjoajia. Näistä palveluntarjoajista käytetään määräyksessä termiä välityskeskus. Määräyksessä tietojen toimitusvelvollisuuden sisältö on jaoteltu kuukauden määräajoin toimitettaviin tietoihin (kuukausiseurantatiedot) sekä kerran vuodessa toimitettaviin tietoihin (vuosiseurantatiedot).

Kuukausiseurantatietojen toimittamisen velvollisuus on rajattu koskemaan välityskeskusten lisäksi vain suurempia taksiryityksiä, joiden taksiliikenteen liikevaihto edellisellä tilikaudella on vähintään 7,5 miljoonaa euroa. Tietojen toimitusvelvollisuuden rajaamisella vain suurempiin taksiryityksiin pyritään vähentämään taksiryityksille aiheutuvaa hallinnollista haittaa. Kuukausiseurantatiedot ilmoitetaan Liikenne- ja viestintäviraston sähköiseen tiedonkeruujärjestelmään csv-tiedostona kutakin tarkasteluukautta seuraavan kuukauden viimeiseen päivään mennessä. Toimitettavat kuukausiseurantatiedot tulee ilmoittaa määräyksen liitteen 1 mukaisesti. Määräyksessä yksilöidyt tiedot ilmoitetaan kaikista välityskeskusten kuukauden aikana välittämistä taksimatkoista sekä kaikista taksiryitysten kuukauden aikana suorittamista taksimatkoista. Tietojen toimittamisvelvollisuudesta vapautuu, mikäli tiedot on toimitettu jonkun muun tahon toimesta. Taksiryitys voi esimerkiksi vapautua tietojen toimittamisvelvollisuudesta, mikäli määräyksen mukaiset tiedot on taksiryityksen puolesta toimittanut esimerkiksi välityskeskus. Välityskeskus voi vapautua matkatietojen toimitusvelvollisuudesta, mikäli voidaan osoittaa, että yrityksen liiketoimintamalliin ei kuulu taksimatkoja koskevien matkatietojen hallinnointi, eikä

vastaavien tietojen kokoaminen vaihtoehtoisesta lähteestä ole kohtuullisella vaivalla mahdollista. Välityskeskus voi vapautua hintatietojen toimitusvelvollisuudesta, mikäli voidaan osoittaa, että yrityksen liiketoimintamalliin ei kuulu taksimatkoja koskevien maksutietojen hallinnointi, eikä vastaavien tietojen kokoaminen vaihtoehtoisesta lähteestä ole kohtuullisella vaivalla mahdollista. Palvelujen tarjonnasta ja toteutuneesta kysynnästä kerättävillä tiedoilla pyritään saamaan nykyistä tarkempaa tilannekuvaa taksipalvelujen saatavuudesta ja saatavuuden ongelmista eri puolilla Suomea ja eri vuorokaudenaikoina. Tietojen avulla pyritään siten selvittämään saatavuuden näkökulmasta ongelmalliset alueet ja ajankohdat. Taksipalvelujen hinnoista kerättävillä tiedoilla pyritään selvittämään ja seuraamaan hintojen kehitystä. Vuositason tietojen toimitaminen vuosiseurantatietoina koskee välityskeskusten lisäksi kaikkia taksirytyksiä. Vuosiseurantatiedot ilmoitetaan Liikenne- ja viestintäviraston sähköisen kyselylomakkeen kautta viimeistään tarkasteluvuotta seuraavan kalenterivuoden huhtikuun 30. päivä. Tiettyjen taksirytysten vuosiseurantatietojen osalta mahdollistetaan tietojen ilmoittaminen matalammalla kynnyksellä. Mikäli tilaustapojen jakaumaa tai taksimatkojen tyyppisiä lähtökuntia koskevia tietoja ei ole saatavissa tarkalla tasolla, niistä voidaan antaa arvio. Vuositason tietoina kerättävillä tiedoilla pyritään täydentämään kuvaa taksipalvelujen saatavuuden ongelmista sekä taksipalvelujen hinnoista. Hintojen julkaisuvelvollisuus perustuu liikenteen palveluista annetun lain 154 §:n voimassaolevaan veloitteeseen, jonka mukaan kaikkien liikkumispalveluiden tarjoajien tulee avata liikkumispalveluidensa olennaiset tiedot liikkumispalvelukatalogissa (NAP). Hintatietojen on erikseen mainittu olevan osa olennaisia tietoja edellä mainitun lainkohdan nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa liikkumispalveluita koskevista olennaisista tiedoista (643/2017). Tätä veloitetta toimijoiden tulisi siis noudattaa ilman nyt annettavaa määräystäkin.

Rautatieliikenteestä toimitettavat tiedot

Rautateiden henkilöliikenteestä määräyksellä osoitetaan pääasiassa tietoja, joita jo määräyksen antohetkellä kerätään julkisen liikenteen suoritetilaston osaksi. Tietoja ovat ajosuorite, matkustajamäärä ja liikevaihto. Tilastokeskus kerää tiedot Traficom in toimeksiannosta kerran vuodessa. Määräyksen ensimmäisessä vaiheessa rautateiden henkilöliikenteen osalta ainoat uudet kerättävät tiedot koskevat rautateiden henkilöliikenteen liikennepaikkojen matkustajamääriä sekä junavuorojen esteettömyyttä. Liikennepaikkojen matkustajamäärätietoa hyödynnetään liikennejärjestelmäanalyysin osaksi koottavassa liikennepalveluiden tilakuvassa. Jo nykyisellään julkaistaan mm. lentoasemien ja satamien matkustajamäärätietoa ja solmupisteiden matkustajamäärätietoa on tarkoitus laajentaa koskemaan myös muuta joukkoliikennettä. Tietoja hyödynnetään myös valtakunnallisesti merkittävien solmupisteiden palvelutason määrittämistyössä sekä uuden liikenne-ennustemallijärjestelmän koostamisessa. Eri liikennepalveluiden esteettömyystietoja koostetaan liikennepalveluiden tilakuvan osaksi, jolloin esteettömien palveluiden kehittymistä pystytään seuraamaan valtakunnallisesti.

Linja-autoliikenteestä toimitettavat tiedot

Linja-autoliikenteen liikennöitsijöiltä määräyksellä osoitettavia tietoja ovat linja-autoliikenteen myyntituotot ja suoritteet -kyselyn yhteydessä vuosittain kerättävät julkisen liikenteen suoritetilaston tiedot. Tietojen toimittamisen velvollisuus on rajattu koskemaan yrityksiä, joiden linja-autoliikenteen liikevaihto edellisellä tilikaudella on ollut vähemmän kuin 200 000 euroa. Näin ollen tiedonkeruun ulkopuolelle jäävät toimijat, joiden linja-autoliikenteen toiminta on hyvin pieni- muotoista. Vaikutukset kohdistuvat hieman alle puoleen linja-autoliikenteen yrityksistä. Myyntituotot ja suoritteet -kysely tehdään yhteistyössä liikenne- ja viestintäviraston, Tilastokeskuksen ja Linja-autoliiton kanssa. Kyselyssä kerättäviä tietoja käytetään useampaan eri tilastoon, mm. julkisen liikenteen suoritetilastoon, linja-autoliikenteen kustannusindeksiin, ilmastopäästöt toimialoittain-tilastoon ja eräisiin Eurostatin tilastoihin. Linja-autoliikenteen osalta tiedonkeruuta on tehty "yhdenluukun periaatteiden" mukaisesti, jolla pyritään vähentämään niin vastaajille kuin tiedon kerääjille koituvaa hallinnollista työtä. Sopimusliikenteen osalta liikennöitsijöiltä pyydetään bruttoliiikenteen tietoja matkustajamääräistä ja lipputuloista, mikäli ne ovat liikennöitsijän saatavissa. Määräyksen ensimmäisessä vaiheessa linja-autoliikenteen osalta ainoa uusi kerät-

tävä tieto koskee esteettömällä kalustolla ajettujen vuorojen prosenttiosuutta markkinaehtoisessa liikenteessä. Eri liikennepalveluiden esteettömyystietoja koostetaan liikennepalveluiden tilakuvan osaksi, jolloin esteettömien palveluiden kehittymistä pystytään seuraamaan valtakunnallisesti. Linja-autoliikenteen liikennöitsijöiltä kysyttäviä tietoja tullaan täydentämään myöhemässä vaiheessa valtakunnallisen liikenne-ennustemallin tietotarpeisiin liittyen. Tarkemmista tiedoista tullaan erikseen käymään vuorovaikutusta määräyksen päivittämisen valmistelun yhteydessä.

Linja-autoliikenteen välityspalveluja tarjoavilta toimijoilta määräyksellä osoitetaan toimitettavaksi reitti-, aikataulu- ja liikennöintipäivätiedot koottuna tietona kolmelta tyyppiviikoilta. Välityspalveluiden tarjoajilta ei vaadita Liikennepalvelulain 154 pykälän mukaista ajantasaisen tiedon toimittamista vaan toimijat voivat toimittaa tiedot kunkin tyyppiviikon osalta viimeistään kaksi viikkoa tyyppiviikon jälkeen. Kolmen tyyppiviikon tiedot on katsottu riittävän kattaviksi viraston tehtävien tekemisen kannalta. Liikenne- ja viestintävirasto antaa kuitenkin mahdollisuuden toimittaa tyyppiviikkojen sijaan ajantasaisen tiedon, mikäli toimija katsoo sen helpommaksi, ajantasaista tiedontoimitusta ei kuitenkaan veloiteta. Välityspalveluja tarjoavien toimijoiden tarjontatietoa hyödynnetään liikennejärjestelmäanalyysin osaksi koottavassa liikennepalveluiden tilannekuvassa, jossa käytetään hyväksi myös muiden liikennemuotojen kuten taksivälityspalveluiden tietoja. Välityspalveluista saatavaa tarjontatietoa voidaan hyödyntää myös muissa viraston seuranta-, tilastointi ja tutkimustehtävissä, valtakunnallisesti merkittävien solmupisteiden palvelutason määrittämistyössä sekä uuden liikenne-ennustemallijärjestelmän koostamisessa.

Toimivaltaisten viranomaisten järjestämästä liikenteestä toimitettavat tiedot

Palvelusopimusasetuksessa mainittujen tieliikenteen toimivaltaisten viranomaisten järjestämän liikenteen tietojen osalta veloitetaan toimittamaan tiedot koskien kaikkea viranomaisen järjestämää liikennettä kuten linja-auto-, kaupunkiraide ja kaupunkilauttaliikennettä. Lisäksi luvussa määritetään tiedot, jotka Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän tulee toimittaa järjestämässään lähijunaliikenteestä. Tietoihin ei tule merkittäviä muutoksia, kaupunkilauttaliikenteen tietoja tullaan jatkossa kysymään kaikilta toimijoilta samalla tavalla. Määräyksessä on tuotu esiin, että mikäli tietoja ei ole saatavilla tarkalla tasolla, voidaan niistä antaa myös arvio. Lipputulotietojen osalta veloitte tarkoittaa perustietoja vyöhyke ja hintatiedoista. Määräyksen ensimmäisessä vaiheessa uudet toimitettavat tiedot liittyvät kaluston esteettömyyteen, esteettömällä kalustolla ajettuihin vuoroihin ja eri käyttövoimilla ajettuihin sopimusliikenteen kilometrisuoritteisiin.

Tiedot ovat keskeisiä muodostettaessa kokonaiskuvaa toimivaltaisten viranomaisten järjestämästä liikenteestä. Uusilla kyselyillä pyritään vastaamaan paremmin esteettömyyden valtakunnalliseen kokonaiskuvaan ja mm. sopimusliikenteen ilmastovaikutuksiin.

Muista liikkumispalveluista toimitettavat tiedot

Liikenne- ja viestintävirasto ei ole aiemmin kerännyt määräyksessä tarkoitettuja tietoja muista liikkumispalveluista. Kyseessä on siten uusia tietoja koskeva tiedonkeruu. Tietoja kerätään siten myös toimijoilta, jotka eivät ole pääosin aiemmin toimittaneet 179 §:n mukaisia kysyntä- ja tarjontatietoja Liikenne- ja viestintävirastolle. Tietoja tullaan keräämään toimijoilta, jotka tarjoavat palveluita Suomessa.

Tiedot toimitetaan sähköisen tiedonkeruujärjestelmän kautta. Tiedonkeruu kohdistuu tavanomaisiin palvelun kysyntää ja tarjontaa sekä palvelun tarjoajan liiketoimintaa koskeviin tietoihin, jotka kaikilla toimijoilla voidaan olettaa olevan palvelun tarjoamisen osalta valmiiksi olemassa tai kyseiset tiedot ovat oletettavasti helposti koostettavissa. Tiedonkeruu toteutetaan kerran vuodessa sähköisellä kyselylomakkeella Liikenne- ja viestintäviraston verkkopalvelussa.

Liikenne- ja viestintävirasto julkaisee muita liikkumispalveluita koskevat tiedot osana markkina-seurantaa. Markkinaseuranta on julkinen. Yksittäisten toimijoiden liikesalaisuustietoja ei julkaista.

Määräyksessä maksullisilla pysäköintipalveluilla tarkoitetaan sellaisia pysäköintipalveluja, joiden käytöstä peritään maksua ja joiden käytöstä kerätään tietoa, esimerkiksi pysäköintipaikalla olevien puomien, automaattien tai sovellusten avulla. Tiedonkeruun ulkopuolelle jäävät toimijat, joiden toiminta on hyvin pienimuotoista tai vain pienelle alueelle rajattua.

Määräyksessä yhteiskäyttöautopalveluilla tarkoitetaan vuorokaudenajasta riippumatonta ja paikakasidonaisuuden osalta joustavaa auton vuokrauspalvelua, jonka käytöstä käyttäjät maksavat käytön mukaan sovitulla minuutti-, tunti- tai päivähinnalla.

Määräys koskee myös sähköpotkulautapalveluita sekä kaupunkipyöräpalveluita.

Markkinaseurannan tiedonkeruun avulla kerätään muista liikennepalveluista sellaisia tietoja, joita ei ole vielä saatavilla suoraan muista tietolähteistä. Liikenne- ja viestintäviraston tavoitteena on kerätä markkinaseurantatietoa tyypillisesti julkisesti saatavilla olevaa tietoa tarkemmalla tasolla. Esimerkiksi liikennepalveluja tarjoavien yritysten kokonaisliikevaihto on tyypillisesti julkisesti saatavilla oleva tieto, mutta myytyjen liikennepalveluiden määrä tietyssä kaupungissa voisi olla kysyttävä tieto, jota ei ole julkisissa tietolähteissä saatavilla.

Uusien liikkumispalveluiden ja matkaketjujen markkinatiedolle on laajalti kasvavaa kysyntää ja tietoja voidaan hyödyntää esimerkiksi liikennepalvelulain vaikutusten arvioimiseen. Uusien liikkumispalveluiden tietoja hyödynnetään myös mm. koostettaessa valtakunnallisen liikennejärjestelmäanalyysin liikennepalveluiden tilannekuvaa.

Määräyksessä eriteltyt palvelukohtaisesti kerättävät tiedot tarkoittavat tiedonkeruun osalta muun muassa seuraavaa:

- Asiakasprofiili, jolla tarkoitetaan palvelua eniten ostavan asiakkaan profiilia, joka voi muodostua esimerkiksi asiakkaiden sukupuolesta, iästä tai alennusryhmästä esim. opiskelija tai eläkeläinen, riippuen palveluntarjoajan keräämistä tiedoista
- Liikevaihtotieto palvelukohtaisesti
- Palvelun käytön jakaantuminen alueellisesti, esimerkiksi kuntatasolla tai muulla vastavalla tarkkuudella.
- Kaupunkipyöräpalveluissa palvelun muodolla tarkoitetaan asemattoman palvelun osalta palvelua jossa ei ole kiinteitä asemia tai telineitä, ja vastaavasti asemallisella palvelulla tarkoitetaan palvelua, jossa järjestelmä perustuu kiinteisiin asemiin ja telineisiin
- Myyntikanavat tarkoittavat eri kanavia ja palveluita, joista kyseistä palvelua voi hankkia joko erikseen tai osana jotain muuta palvelukokonaisuutta
- Arvio palvelun käytön määrästä osana yhdistämispalveluja, esimerkiksi prosentuaalinen palvelun käytön osuus jotain muuta palvelukokonaisuutta.

Säännöllisestä henkilöliikenteestä ilmoitettavat muutostiedot

Liikennepalvelulain 179 §:n mukaan henkilöliikenteen kuljetuspalvelun tarjoajan on ilmoitettava säännöllisesti tarjottavan palvelun aloittamisesta, lopettamisesta ja olennaisista muutoksista viimeistään 60 päivää ennen suunnitelman toteuttamista. Tiedot on toimitettava maksutta.

Edellä todettuun on säädetty poikkeus lain 179 a §:ssä covid-19-epidemian aikana. Poikkeus on voimassa laissa säädetyn ajan.

Liikenne- ja viestintävirastolla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus luovuttaa saamiin tietoihin toiselle viranomaiselle, jos ne ovat välttämättömiä sille laissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi.

Muutostietojen tunnistaminen automaattisesti nykyisistä rajapinnoista ei ole yksiselitteisesti ja luotettavasti mahdollista, ja tästä johtuen muutosilmoitukset tulee tehdä liikkumispalvelukatalogi-NAP:issa erillisellä sähköisellä lomakkeella. Lomakkeella ilmoittamisesta ei peritä käsittelymaksua eikä koneluettavan rajapinnan käytöstä saa periä maksua.

Muutostietojen ilmoittaminen koskee markkinaehtoista, säännöllistä henkilöliikennettä tarjoavia kuljetuspalveluiden tarjoajia. Muutosilmoituksen tekee liikenteenharjoittaja tai hänen valtuuttamansa taho.

Viranomaisen järjestämän sopimusliikenteen muutoksista tilaaja ja liikennöitsijä sopivat keskenään, eikä erillistä ilmoitusta tarvitse tehdä. Vierekkäisten alueiden viranomaiset käyvät myös keskenään vuoropuhelua sopimusliikenteen muutoksista.

Ilmoitettavia muutoksia ovat uuden liikenteen aloittamiset, olemassa olevan liikenteen lakkautukset tai olennaiset muutokset, esimerkiksi reitin pysäkkeihin, vuoron aikatauluihin tai ajopäiväkalenteriin liittyen. Asiakkaan ja viranomaisen kannalta herkimpiä tilanteita ovat mm. liikenteen lakkauttamiset tai merkittävät muutokset aikatauluissa, etenkin silloin, kun kyseiset linjat tai vuorot ovat palvelleet koululais- tai työmatkaliikennettä.

Lain mukaan muutosilmoitus pitää tehdä vähintään 60 päivää ennen muutoksen toimeenpanoa. Aikarajan tarkoituksena on varmistaa, että toimivaltaisella viranomaisella on mahdollisuus reagoida palvelutarjonnan muutoksiin, etenkin liikenteen lakkautuksiin.

Säännöllisen henkilöliikenteen muutosilmoituksen tekee liikenteenharjoittaja tai hänen valtuuttamansa taho.

Muutosilmoituksen tekeminen edellyttää kirjautumista liikkumispalvelukatalogi NAP:iin, osoitteessa www.finap.fi.

Tarkempia ohjeita muutosilmoituksen tekemisestä annetaan NAP käyttöohjeessa.

Toimijoiden tulisi huolehtia, että muutostiedot ovat myös asiakkaiden ja tiedon hyödyntäjien saatavissa riittävän ajoissa esimerkiksi palveluntarjoajan nettisivuilla tai rajapinnoissa.

Joukkoliikenneviranomaisen voi selailta henkilökuljetuspalvelujen tarjoajien toimittamia muutosilmoituksia yksityiskohtaisesti NAP palvelussa. Muutostietojen selaaminen edellyttää rekisteröitymistä ja kirjautumista NAP-palveluun. Saapuneet muutosilmoitukset näkyvät NAPissa vain viranomaiselle. Uusista muutosilmoituksista lähetetään viranomaiselle myös heräte sähköpostitse kerran vuorokaudessa.